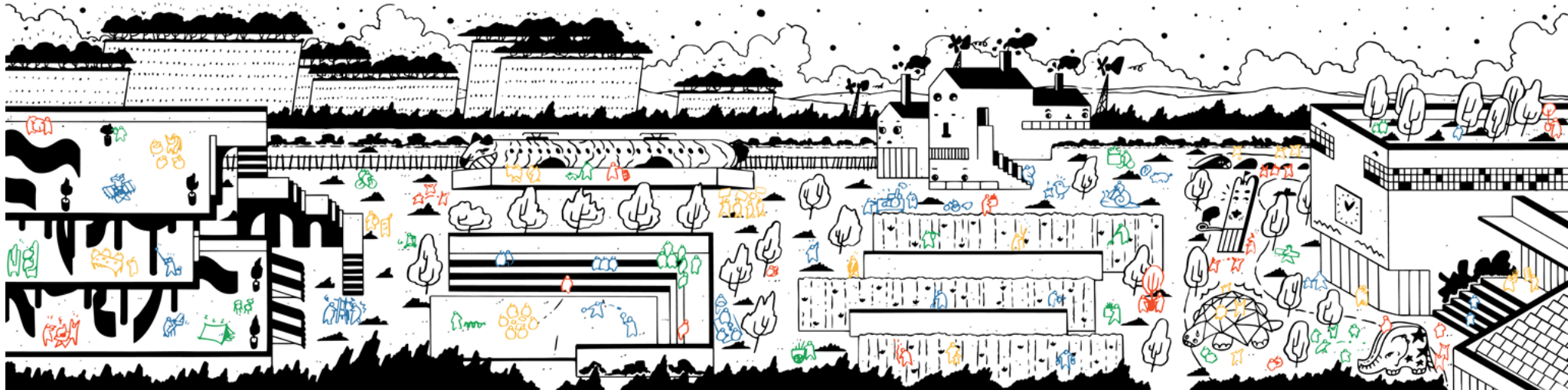

Pacificació dels entorns de l'Escola Artur Martorell i de la plaça de Can Baró

14 de març de 2022

**PLA DE BARRIS
DE BARCELONA**

**SENSE BARRIS
NO HI HA BARCELONA**

Procés de treball

Juliol-Desembre 21

> **Metodologia:** Diagnosi tècnica + Diagnosi participada

> **Temàtiques:**

- Caracterització general
- Estructura demogràfica i perfil d'usuaris
- Funció i usos del sòl
- Condició de centralitat
- Accessibilitat i mobilitat
- Percepció de seguretat
- Naturalització i mitigació del canvi climàtic
- Disseny arquitectònic

Procés de treball

> **Metodologia:** Diagnosi tècnica

> **Anàlisi quantitativa:**

– Càlcul d'indicadors bàsics.

– Aplicació de Sistemes d'Informació Georeferenciada (SIG).

– Anàlisi arquitectònica: Revisió de l'estat material i de les infraestructures actuals de la plaça. Càlcul de superfícies i usos de la mateixa.

Procés de treball

> **Metodologia:** Diagnosi participada

> **Anàlisi qualitativa:**

– Sociograma d'entitats comunitàries.

– Entrevistes en profunditat amb agents experts del barri.

Equip directiu escola ACIS Artur Martorell, Plataforma Can Baró,

AFA Artur Martorell, Local Social Raimon Caselles i Can Baró Cultural,

Casal de barri Pirineu

– Mapatge col·lectiu de la vida quotidiana.

Necessitats i dotacions al barri, rutines quotidianes dels veïns i veïnes, rol de la plaça al barri.

– Tallers temàtics amb l'alumnat.

– Marxa exploratòria i percepció de seguretat.

Activitats que es realitzen a la plaça i entorns i conflictes existents.

Conclusions

> Caracterització general:

•Barri

–Situat al peu del Turó de la Rovira, entre els límits del Park Güell i el Parc del Guinardó, al Districte d’Horta -Guinardó i limita amb la Salut, el Carmel i el Baix Guinardó.

–Conté elements simbòlics: La Masia, de 1674, la instal·lació de dipòsits d’aigua - Aigües de Barcelona, l’explotació de diferents pedreres, les bateries antiaèries i el desenvolupament de tres nuclis de barraques.

•El creixement del barri és recent. Urbanitzat a principis dels anys 20 del segle XX i especialment densificat a partir dels anys 50 amb l’augment d’immigració. **Actualment és dels barris menys densos de tota la ciutat.**

–**Té dues zones diferenciades:** la part nord, amb zones verdes a l’extrem del Turó de la Rovira i una sud, amb una densitat considerable.

–La plaça es troba en un espai potencial per oxigenar aquesta segona zona.

•Plaça

–Ordenada amb el Plan Parcial de Ordenación de los cerros de la Montaña del Carmelo, Turó de la Rovira y Montaña Pelada del 1967, està al centre del barri en una zona amb un **gran desnivell i pendent destacable.**

–Compta amb dues àrees d’escapes. Accés per cinc carrers: Av. Can Baró, Carrer de França, Passatge de Bismarck, Baró de Sant Lluís i Alexandre de Torrelles.

–Elements importants: **Masia de Can Baró i l’Escola ACIS Artur Martorell, una font datada de 1960** actualment sense funcionament. **La vegetació,** és àrea verda cercada per una tanca.

Conclusions

> Estructura demogràfica:

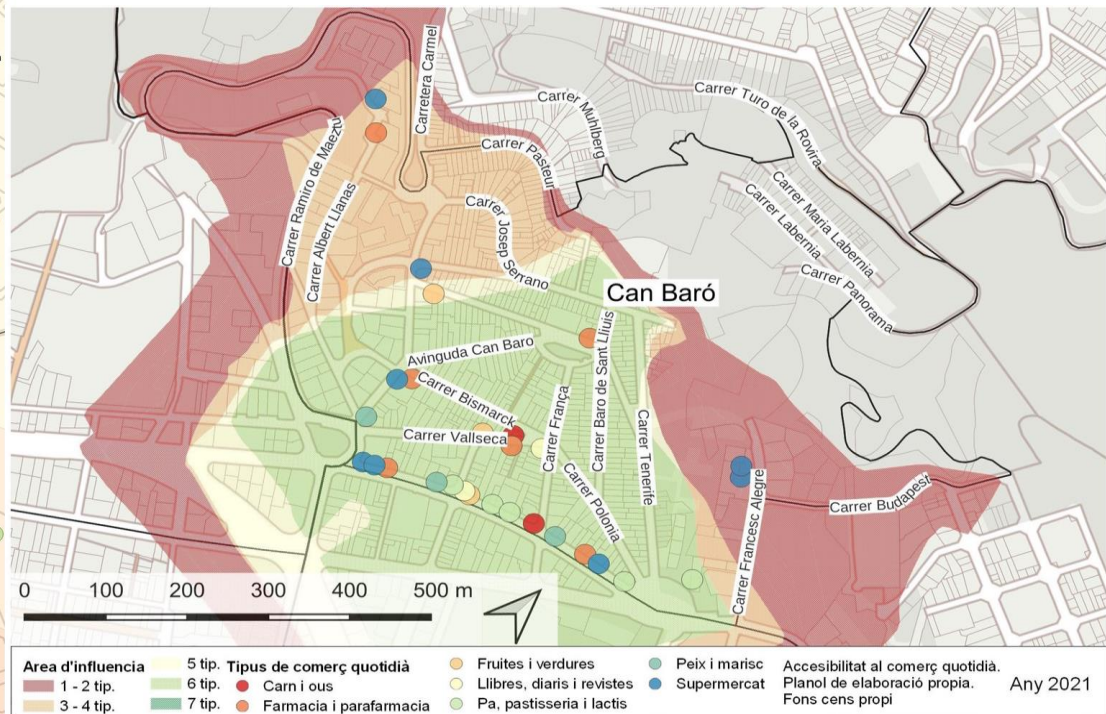
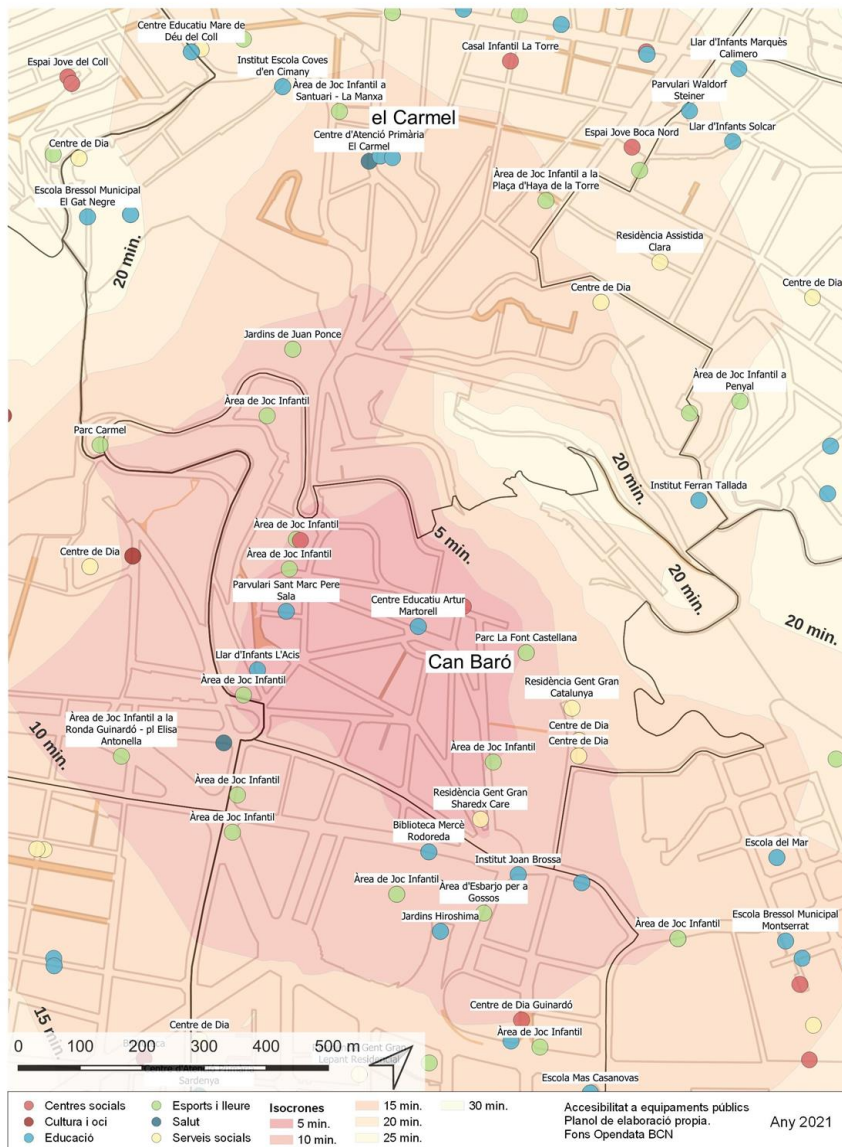
- El barri compta el 2021 amb una població de 9.320 persones empadronades. El 53% de la població són homes i el 47,2% restant són dones. **Franja edat majoritaria: de 30 a 44 anys.**
- Index d'envelliment: Al barri de Can Baró en 2021 és del 164%. El barri té una població envellida, però en menor quantitat que en la resta del districte i de Barcelona. **Sobreenvelliment: 2021 és de 56%.**
- El percentatge de persones estrangeres el 2021 és del 18,40%. Les nacionalitats que més abunden al barri són la italiana 2,37%, la francesa 1,05% i la xinesa 0,92%.
- En el període 2016-2021, els domicilis conformats per dues persones de 18 a 64 anys han anat augmentant al barri de Can Baró sent el 18%. El **34% de les dones majors de 65 anys del barri de Can Baró viuen soles** vers el 13% dels homes.
- En 2021 la taxa de població activa del barri és del 67%, sent molt similar a la de la ciutat.

Conclusions

>Funció i usos del sòl:

- L'ús residencial i de parcs són els més dominants quant a superfície de sòl ocupat.
- La majoria dels immobles del barri daten del S XX., 1920 - 1970 on hi havia més intensitat edificadora. Les edificacions de la plaça són de mitjana més antigues que les del barri.
- Hi ha una manca d'informació sobre els locals disponibles (125 dels 309 al 2021) que es veu agreujada pel **reduït nombre de locals actius (112 en total) i la seva distribució desequilibrada pel barri. Al 2021 es trobaven oberts 27 locals menys que al 2019.**
- Només l'*Avinguda Mare de Déu de Montserrat* compat amb una activitat en planta baix. Aixó condiona les rutines de les veïnes i veïns cap a la part sud del barri i altres barris.
- De les 19 parcel·les del perímetre de la plaça, **només en sis immobles hi ha un registre destinat a ús Comercial**, estant dues d'elles actives, una farmàcia i un celler. També hi ha una dotació destinada a ús Cultural, sent aquest la edificació que es correspon a l'Escola ACIS Artur Martorell.
- Hi ha quatre sectors d'activitat dominants: *l'Hostaleria, el Comerç Quotidià alimentari, les Dotacions i serveis públics* i el sector de *Serveis privats i professionals* (que ha patit el tancament de 20 locals entre el 2019 i el 2021).
- Hi ha hagut un retrocés a les *Dotacions i serveis públics*, perdent-se un equipament cultural i recreatiu, un centre de salut i un gimnàs tots ells de caràcter privat.
- Entre els veïns i veïnes hi ha una **percepció de manca d'equipaments.**

Diagnosi. Accessibilitat al comerç quotidià

Diagnosi. Accessibilitat a equipaments públics.

Conclusions

> Condició de centralitat de la Plaça de Can Baró:

- Equipaments públics i dotacions a 5 minuts caminant. Concentració en els dos extrems del barri (amb la Salut i el Guinardó), tot el centre de Can Baró desert (a excepció del centre educatiu concertat ACIS Artur Martorell).
- Hi ha **manca d'equipaments culturals, equipaments específics de serveis socials per a joves i sanitaris**.
- Situació dispersa: problemes d'accessibilitat a peu a causa dels desnivells empitjora la condició de centralitat.
- El 2021 existeixen 29 comerços quotidians al barri de Can Baró (8 Supermercats, 6 de Farmàcies i parafarmàcies, 2 de Carn i ous, 3 de Peix i marisc, 3 fruiteries, 5 forns i 2 de Llibres, diaris i revistes) i el pes que té el sector és de 25,9%.
- Retrocés del comerç, **ja que només està actiu un 37% del total de locals**.
- **Hi ha una concentració lineal de comerços quotidians en l'Avinguda Mare de Déu de Montserrat**.
- De 2019 a 2021 (el sector ocupa un 26% de les activitats al barri) **s'han perdut 27 locals actius, un fenomen reconegut pels veïns i veïnes**.
- Les activitats més reconegudes pels veïns i veïnes assistents al procés participatiu són majorment reproductives com fer la compra o descansar (65%), seguides per les d'oci i temps lliure (27,8%).
- A la plaça es troben una quantitat important d'elements de descans. No generen un espai de socialització, estan pensats pel descans momentani.
- L'espai **no es percep com còmode, dissenyat i segur pel vianant. Mancança comercial** i una ocupació majorment residencial que impedeix una relació directa entre les plantes baixes i l'espai públic.
- La plaça té una caracterització marcada pel **trànsit**.

Conclusions

> Accessibilitat i mobilitat:

- **Necessitat de conciliació entre la mobilitat d'alguns veïns i veïnes del barri amb els moments de pacificació dels entorns de l'escola. Inseguretat sortida i entrada escola**

– Estudi de mobilitat alternativa i solució: Tancament *Av Can Baró* i desviació trànsit / Plataforma única – només veïns i veïnes d'*Alexandre de Torroelles*

- **Falta de transport públic a dins del barri:**

– Reforç autobús 114 / dotació bicing – manca d'ancoratges bici vinculats als serveis i dotacions

- Encara que la seguretat viària és un dels aspectes que desperten més preocupació entre les participants del diagnòstic, **la plaça no és un lloc de destacable sinistralitat** i el barri de Can Baró en general tampoc es troba entre aquells de Barcelona amb més accidents

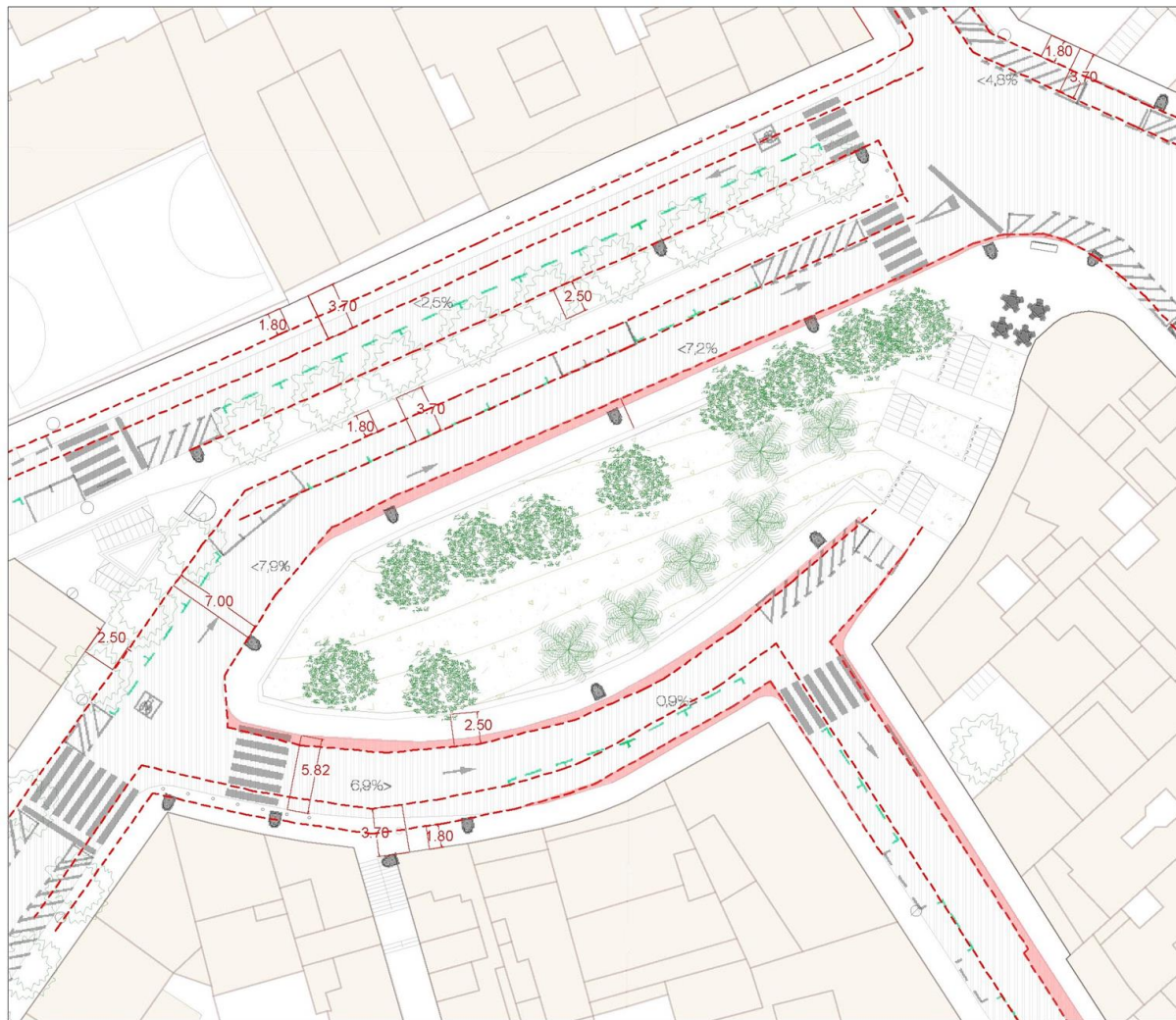
- **Alta velocitat dels vehicles rodats. Problemàtica de la visibilitat i ubicació senyalèctica. Reducció velocitat a 10 km/h. Reducció percepció d'accidentalitat. Reforç i millora senyalèctica.**

- Orografia i pendents complicats. Presència d'escaleres i pocs elements de descans i aixopluc.

- **Mobilitats forçades:** equipaments, parcs i comerços a les zones perifèriques del barri.

- El total de superfície destinat als vehicles de motor puja fins a 1.472 m² **pràcticament el 43% de la superfície de la plaça.**

- Les bicicletes no estan segregades i els vianants disposen d'uns 1.170m² amb unes voreres que **només donen cabuda al trànsit com a activitats.**

- Accessibilitat suficient
- <math><X\%</math> Pendent
- Sup. requerida per accesibilitat

Accessibilitat i mobilitat
Plànol d'elaboració pròpia
Font: cartoBCN

0 1 5 10
E: 1/500

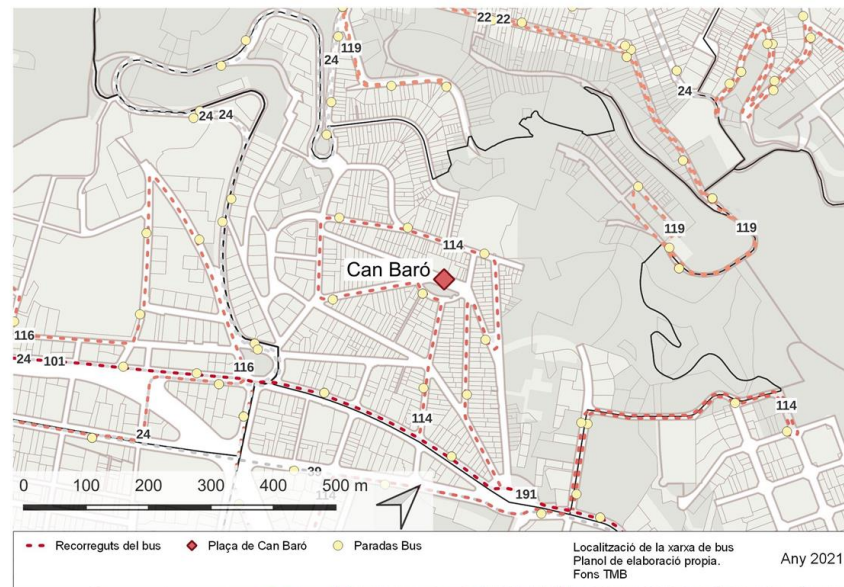

Any 2021

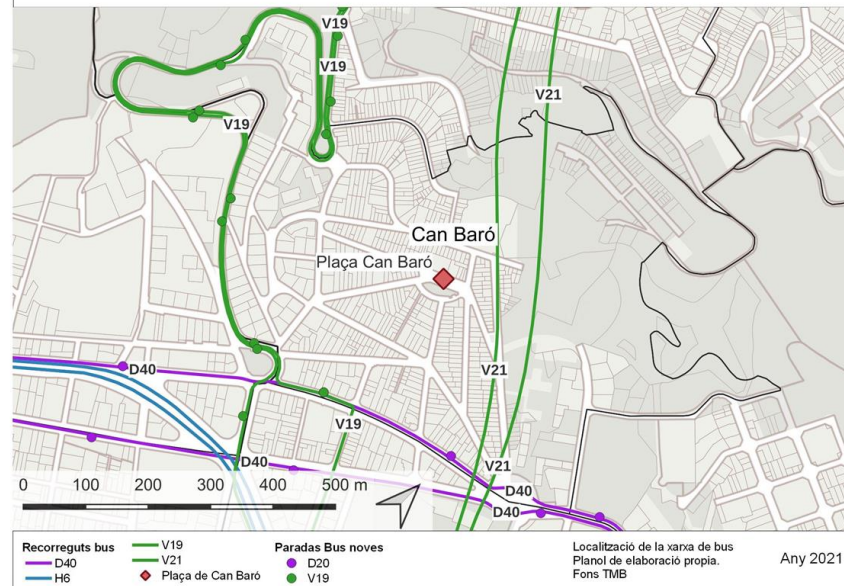
Conclusions

> Percepció de la seguretat:

- **Lloc de pas i no d'espai de relació.** Poca activitat a la plaça i la manca de presència de persones a l'espai públic.
- Presència d'elements a les voreres com **pals elèctrics, cotxes i bicicletes.** Problemàtica de visibilitat generalitzada en els punts de gir del trànsit i la interpretació de la **senyalètica**, inexistència de semàfors i la velocitat del trànsit rodat.
- **Punts de brutícia** i mal manteniment de l'espai.
- Punts de conflicte a la plaça estan dispersos per tota l'àrea, concentració a les escales d'Alexandre de Torrelles amb Av. Can Baró, a l'entrada de l'escola, al voltant dels contenidors de davant de la font i a la parada de l'autobús.
- Hi ha **mobilitats indirectes forçades cap a les afores del barri a les rutines quotidianes del veïnat** a causa de l'emplaçament dels equipaments i comerços en la perifèria i altres barris del voltant.
- Falta d'espais de relació, inexistència de dotació d'elements de descans i refugi a la parada de l'autobús i inseguretat als elements de descans existents per la presència i velocitat del trànsit.
- Activitats: tràfic rodat per vehicles de veïnes i serveis, entrades i sortides de l'escola i terrassa del Montferri.
- No hi ha apropiació comunitària de l'espai.
- Poc control veïnal directe de l'espai públic.
- Problemes amb elements arquitectònics: pèrdua de visibilitat (la disposició dels punts de llum respecte a l'altura de la vegetació, el gir dels carrers i la materialitat i altura del mur de pedra) i manca de privacitat al sector de les escales.

Diagnosi. Xarxa de bus

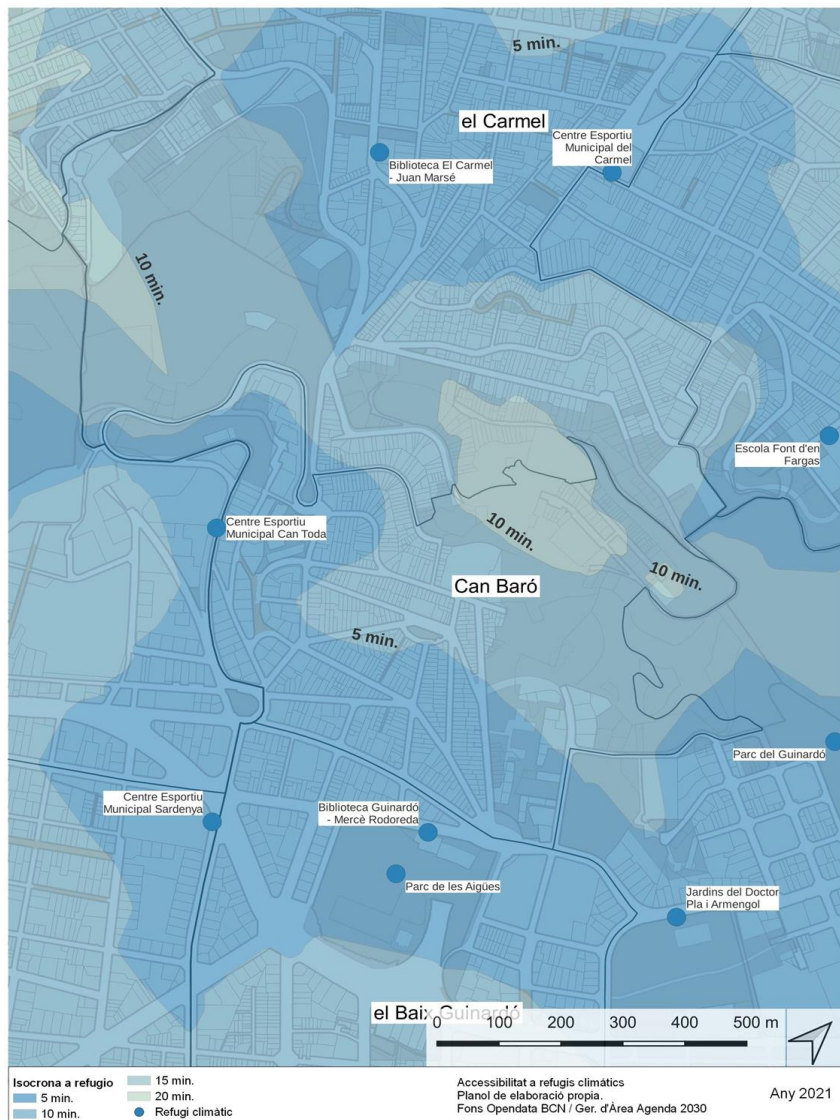
Diagnosi. Xarxa de bus

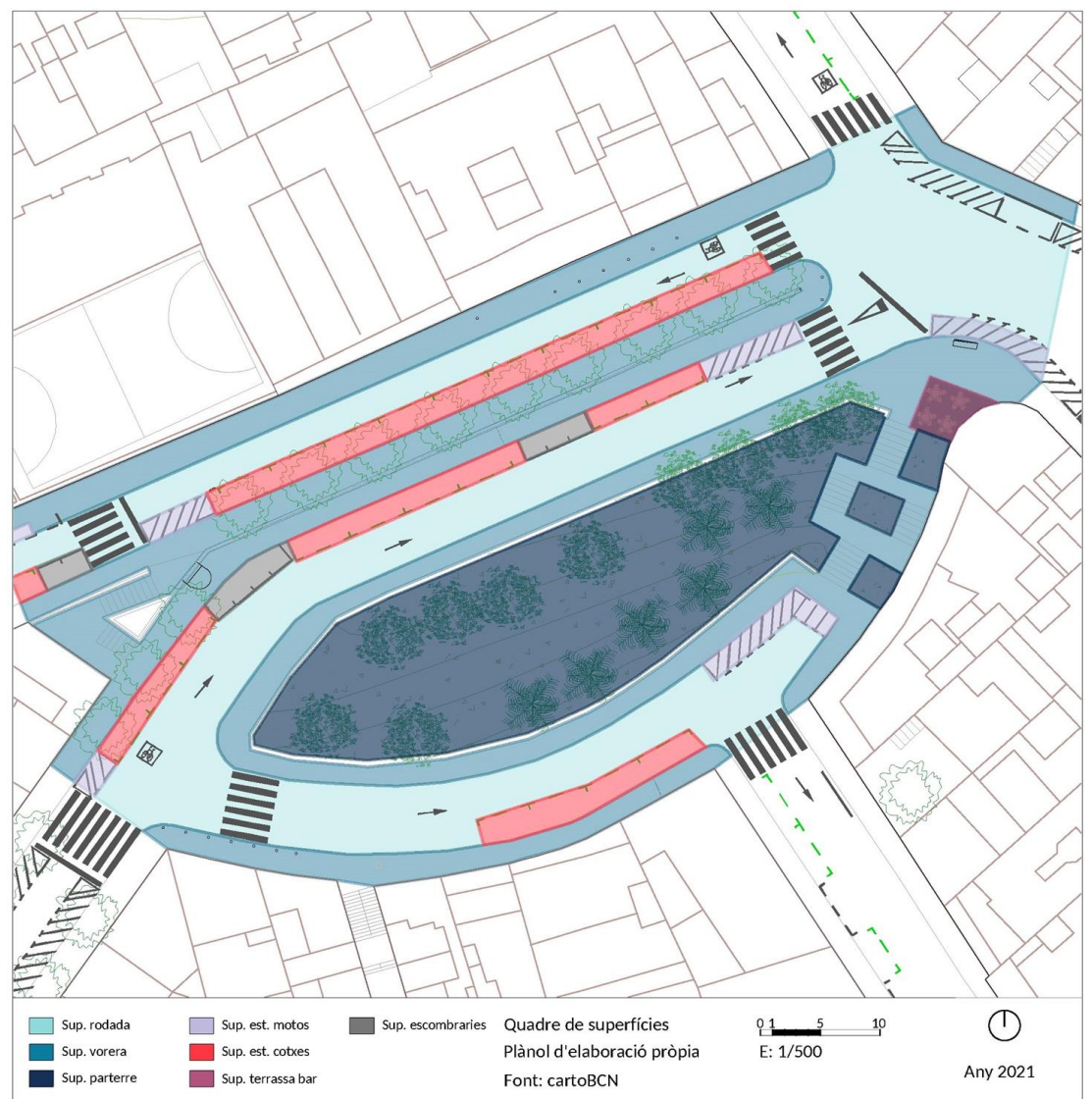
Conclusions

> Naturalització de l'espai:

- No existeix cap refugi climàtic al barri. Ubicació estratègica.
- A la plaça, la vegetació té una presència notable (20% de la superfície) **però no està localitzada respecte als espais habitables**. Existeixen espècies invasores.
- La vegetació **és reconeguda i valorada pel veïnat**. No és accessible, està infrautilitzada.
- Tot i que existeix bastant superfície permeable, **el disseny no ajuda a rebre aigua de la pluja** i no realitza un drenatge sostenible.
- La font està inhabilitada.
- Durant el dia els nivells de soroll estan per sota del líndar màxim de 65db a excepció de la Carretera del Carmel i l'Avinguda Mare de Déu de Montserrat i, per a la nit en canvi, els carrers exposats a líndars per sobre dels 55dB és més gran.
– La Plaça es manté dins dels nivells desitjats en tots dos casos.
- Com la resta de la ciutat el barri no es troba sota els umbrals de exposició màxima de partícules aèries contaminants com el NO₂, PM₁₀, etc. segons les recomanacions més recents de l'OMS de 2019.
- Existeix una oportunitat en la conjuntura de transformació de la plaça d'aplicar un model de gestió y governança comunitaria alineat amb les polítiques d'emergència climàtica de l'ajuntament.

Diagnosi. Accessibilitat a refugis climàtics

Diagnosi. Quadre de superfícies

Conclusions

> Disseny arquitectònic:

- La plaça és una **gran superfície destinada al trànsit de vehicles rodats i poc espai de trobada de qualitat.**
- Les superfícies permeables com són el parterre central, jardineres i escocells sumen un 20% del total però no son accessibles.
- El grau de conservació i manteniment dels paviments de la plaça és correcte. Alguns dels escocells dels arbres estan en mal estat i la presència de pals elèctric i vehicles obstaculitzen el pas per les voreres.
- Cobertura de mobiliari diversa i àmplia (elements de descans, senyalètica, serveis i informació, residus, etc.) però l'espai públic té mancances:
  1. Inexistència de semàfors
  2. Inexistència d'ancoratges de bicicletes
  3. Inexistència de mobiliari de descans i refugi a la parada d'autobús
  4. Inexistència de mobiliari per a perfils d'usuàries diferents (jocs infantils, tercera edat, etc.)
  5. Font sense funcionament
  6. Presència de pals elèctrics a les voreres
  7. Presència de cotxes, bicicletes i motos a les voreres.
  8. La senyalètica no és prou clara.
- Es va tancar la zona verda el 2014 i es va començar a treballar Camí Escolar. Valoració simbòlica pel veïnat.
- Es comencen a identificar alguns indicis de mala conservació de les façanes.

Objectius plantejats

- [OBJ 1] Desenvolupar la complexitat urbana de la plaça i el seu entorn.
- [OBJ 2] Transformar la plaça de Can Baró a un espai de centralitat del barri.
- [OBJ 3] Adequar el disseny de la plaça i el seu mobiliari perquè es converteixi en un espai públic habitable, saludable i segur.
- [OBJ 4] Enfortir la cohesió social del barri i articular el teixit associatiu existent al voltant del projecte.
- [OBJ 5] Ambientaltzar tot el procés d'intervenció i transformació de la plaça i incorporar les solucions basades en la natura en les accions i dotacions noves.
- [OBJ 6] Reforçar la identitat del barri, tot enfortint l'autoestima i valoritzant les accions que es duen a terme.

Accions derivades de estratègies

- Instal·lació de mobiliari i vegetació perquè la plaça esdevingui un espai habitable.
- Habilitar zones per a activitats diverses.
- Promoure i dinamitzar activitats a la plaça i a les instal·lacions de l'escola ACIS Artur Martorell de caràcter intergeneracional.

■ Elements mobilitat   ■ Elements d'il·luminació   ■ Elements de descans i vegetació

1- Possible reubicació i millora de la parada bus

2- Possible ubicació ancoratges bicicletes

3- Nova estació bicíng

4- Possible ubicació de font d'aigua

5- Millora dels elements d'il·luminació

■ Millora dels elements de descans amb respatller i protecció solar

Anys 2021

ACCIÓ 01

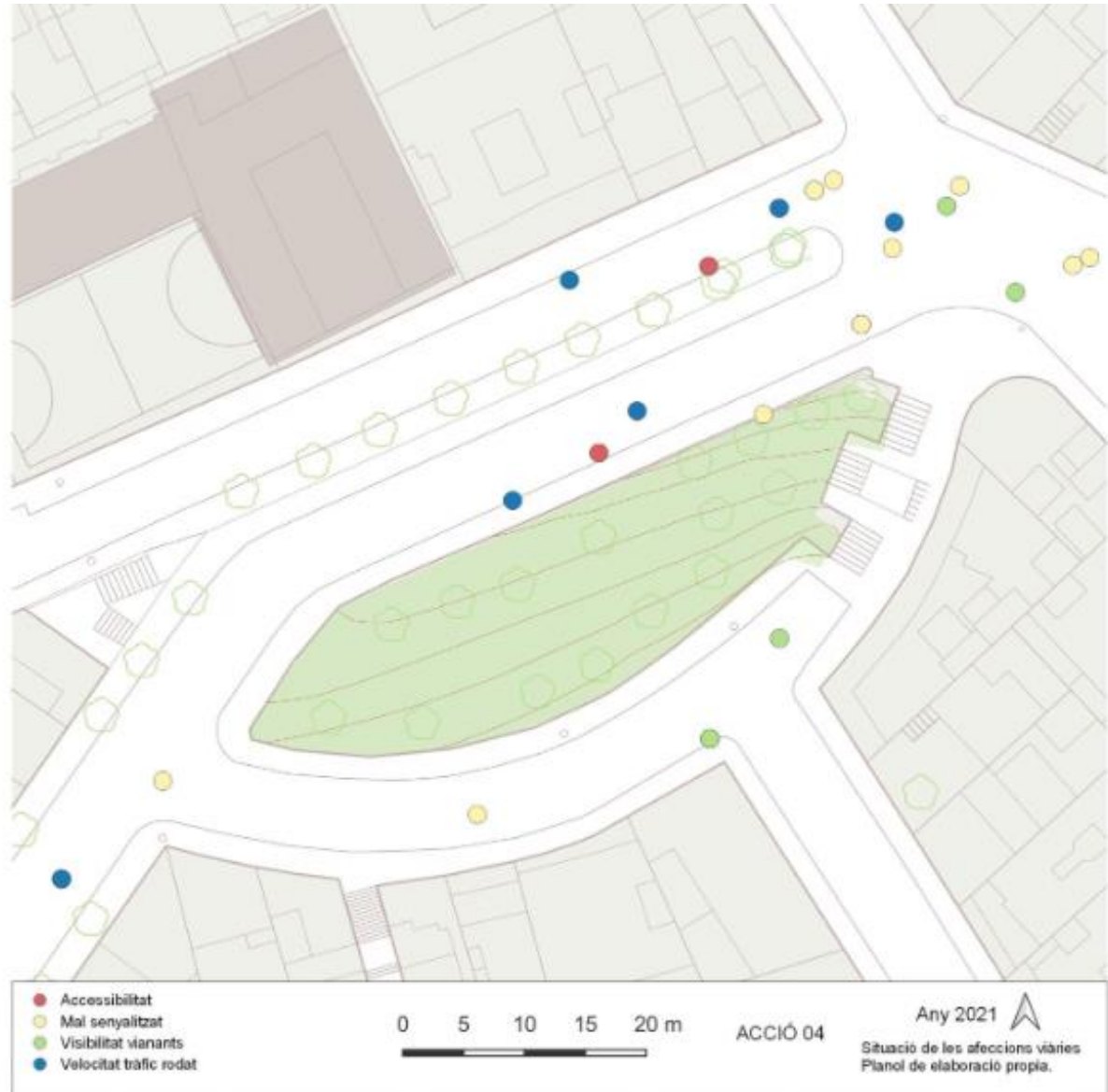
Plànol d'elaboració pròpia

Font: cartoBCN

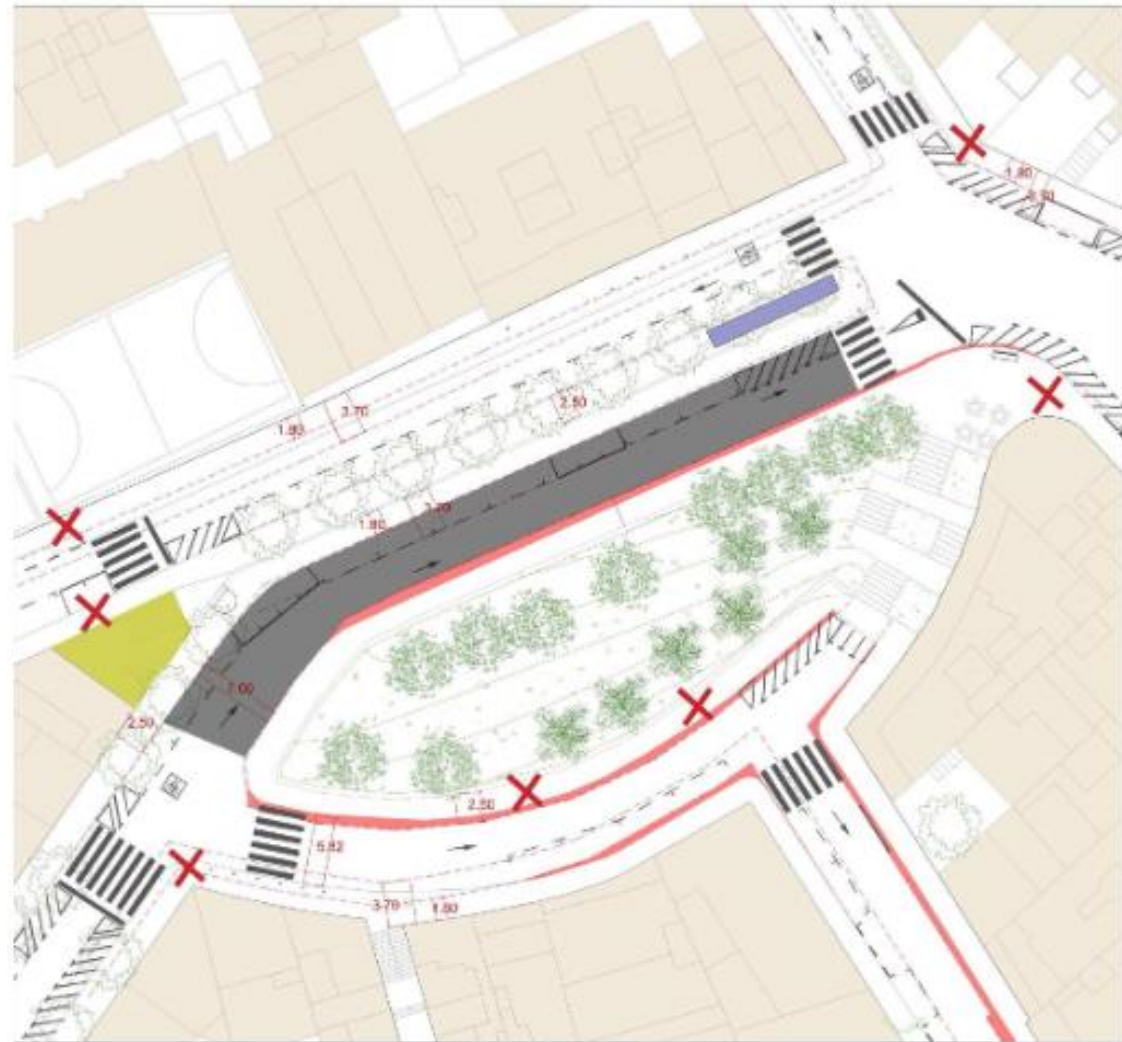
Accions derivades de estratègies

Dotar a la plaça dels elements de seguretat vial necessaris.

Accions derivades de estratègies

- Millorar l'accessibilitat a peu de la plaça.
- Promoure la rehabilitació energètica de l'habitatge del barri amb un projecte pilot als edificis que donen façana a la plaça.

ACCIÓ 05

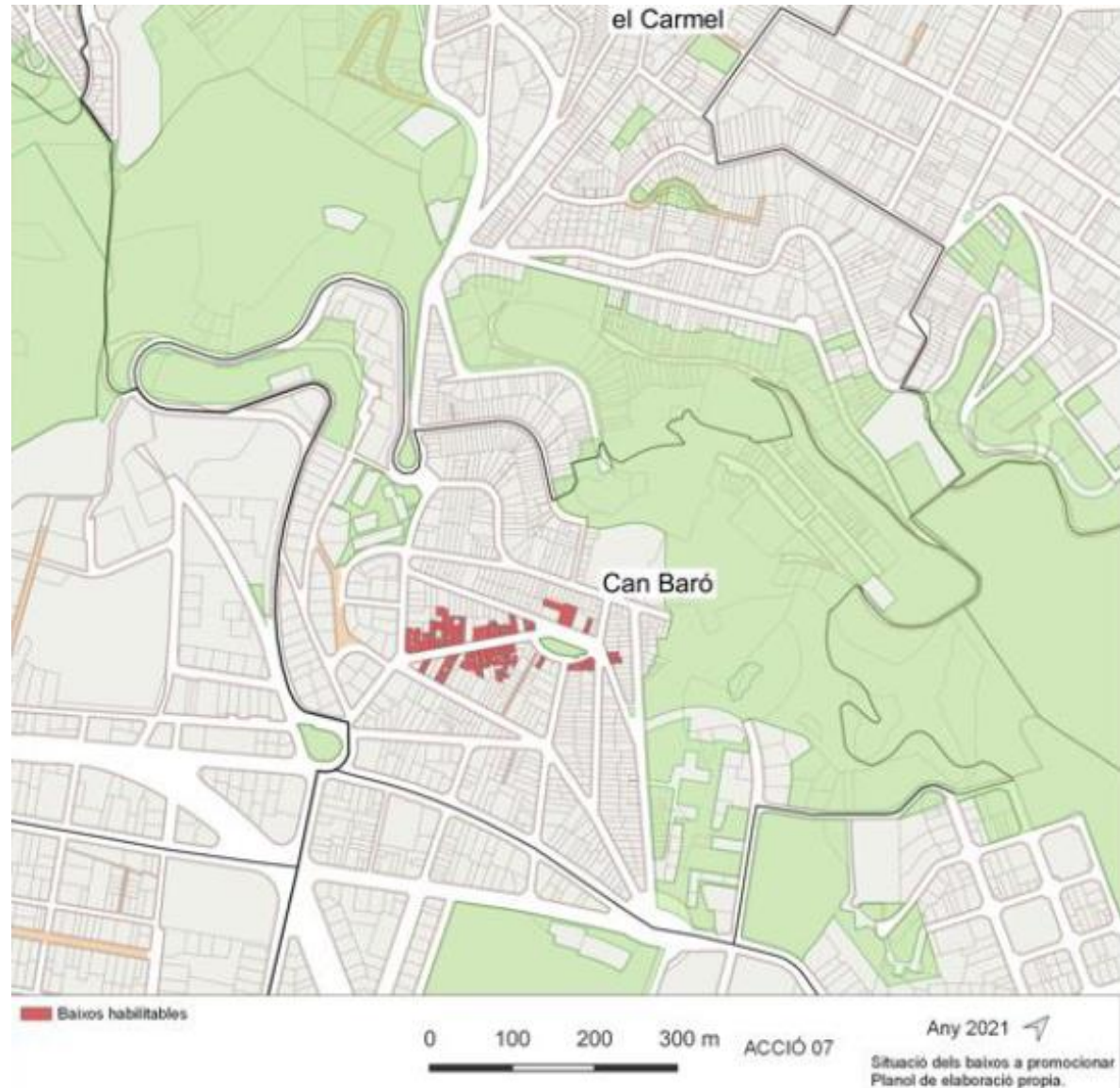
Plànol d'elaboració pròpia

Font: cartoBCN

Any 2021

Accions derivades de estratègies

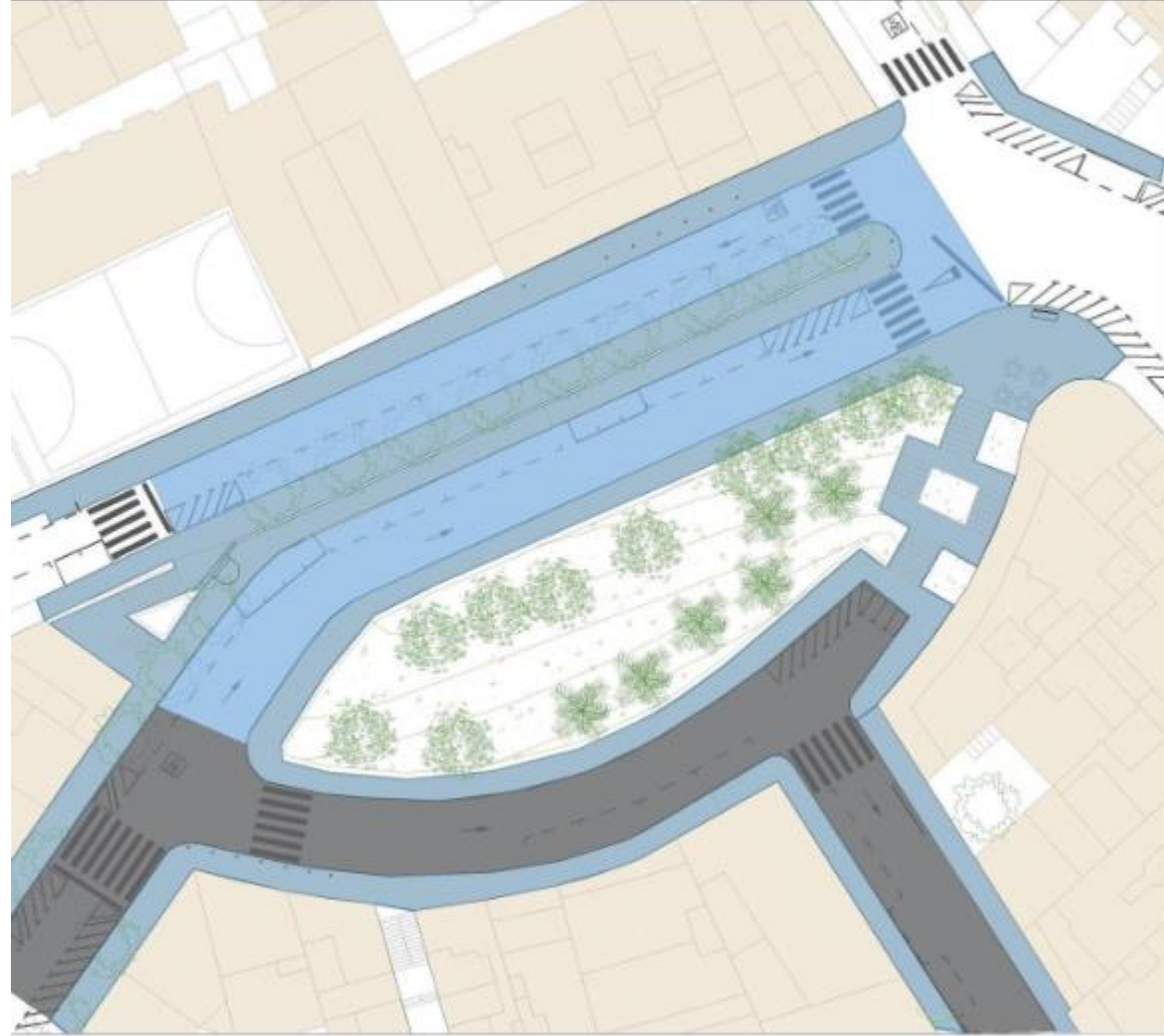
- Incentivar els usos comercials i productius a la plaça de Can Baró i a l'Av. De Can Baró mitjançant ajuts per l'ocupació de baixos.
- Dotació d'equipaments inexistents al barri.

Accions derivades de estratègies

Peatonalització de la plaça.

- Voreres
- Possible superfície adaptada al vianant
- Possible superfície rodada

ACCIÓ 09

Any 2021
Plànol d'elaboració pròpia
Font: cartoBCN

Accions derivades de estratègies

- La plaça com un refugi climàtic.
- Realització d'activitats comunitàries que vinculin el passat i la identitat del barri.
- Fomentar la participació veïnal.

Millora dels elements de descans amb respall i protecció solar

- 1- Possible hort comunitari pla
- 2- Possible hort comunitari a partir de bancals
- 3- Possible nova font d'aigua

Any 2021

ACCIÓ 10 Plànol d'elaboració pròpia

Font: cartoBCN